DOI:10.5281/zenodo.6642195 CZU: 343.541:343.82

HĂRȚUIREA SEXUALĂ ÎN PENITENCIAR – EFECT REPRESIV AL NORMELOR DE SUBCULTURĂ

Victor SAMOILENCO
doctorand, Școala Doctorală „Științe Juridice”, Universitatea de Stat din Moldova, ofițer principal al Penitenciarului nr.3-Leova al Administrației Naționale a Penitenciarelor, comisar de justiție
ORCID ID: 0000-0002-9277-5983

Sexual harassment is a crime, and harassers or victims can be of any sex or gender. The crime scene can be the workplace of the victim, generally accepted idea, but there are a lot of exceptions. The prison environment, intentionally designed to disempower, limiting choice and removing liberty as a punishment for offences, can also become a crime scene. And this happens even if the place is well guarded by the law enforcement. This can be explained by the presence of several categories of vulnerable people and the criminal energy of prison. Another explanation that can be accepted is that the penitentiary is a place of subcultural processes. All these subcultural processes have a repressive effect and cause a favorable environment for crime. The subcultural processes also lead to a significant number of unpunished crimes. From this point of view, the securization of people in detention becomes an imperative, being necessary the elaboration of prevention and protection strategies.

Keywords: criminal subculture; sexual harassment; penitentiary criminality; victimization; vulnerability.

Fenomenul hărțuirii sexuale a fost și este abordat prin prisma unor aspecte gender, predominând asumpția că femeile devin victime mai fregvent decât bărbații, fapt care, nu este un neadevăr, însă există foarte multe abateri de la regula generală, mai ales dacă ne raportăm la un anumit mediu social sau la anumite culturi și chiar subculturi. În acest sens, penitenciarul poate fi abordat mai mult decât o instituție a statului responsabilă de executarea pedepselor privative de libertate, el devine o micro-comunitate reprezentanții căreia s-au abătut foarte mult de la cultura de bază și funcționează pe principii, valori, tradiții și norme inedite. În cadrul acestei comunități, regulile de comportament au fost modelate atât de specificul instituțional, care prevede un efect psihologic și social din partea deținuților la limitarea unor drepturi și libertăți ca model de sancțiune a unor comportamente indezirabile ce periclitează valori sociale de o importanță majoră, dar și de orientarea din start negativă în plan social a membrilor respectivei comunități.

Rezultă că penitenciarul este un mediu social în care guvernează, aproape paralel, pe lângă normele de drept, impuse de autorităţi, normele de subcultură criminală, impuse de regulă de liderii interlopi. Aceste norme subculturale se caracterizează prin „toxicitate”, afectând, la fel ca şi în cazul altor subculturi, la nivel macro întreg sistemul social iar la nivel micro, subsistemele sociale care intră în componenţa acestuia. La fel cum în comunităţile prosociale, mult mai extinse şi în mod evident dominante, există reguli care guvernează cele mai diverse aspecte ale vieţii sociale, unul din ele fiind sexualitatea, iar regulile de bază fiind legalitatea, toleranţa, consimţământul, şi în instituţiile penitenciare există reguli ce guvernează acest aspect important al vieţii umane, însă, legalitatea, toleranţa şi consimţământul fie sunt abolite, fie puternic distorsionate, uneori până într-atât încât să favorizeze săvârşirea unor infracţiuni cu caracter sexual în mediul de detenţie.

Din păcate, tot normele de subcultură determină ca aceste infracţiuni să rămână neraportate, şi prin urmare, nedescoperite şi nepedepsite. Nici persoanele care exercită funcţii în cadrul organelor de drept (ofiţeri de urmărire penală, procurori, judecători, penitenciarişti, etc.) şi nici doctrinarii dreptului, fie ei juriști sau criminologi, nu au negat sau cu atât mai mult nu au ignorat fenomenul criminalităţii penitenciare ca atare. Dimpotrivă, practicienii depun eforturi constante la contracarare iar teoreticienii încearcă să abordeze complex, profund şi interdisciplinar această problemă. Totuşi, majoritatea infracţiunilor cu caracter sexual în mediul carceral rămân tăinuite, iar la nivel teoretic, nu au existat prea multe iniţiative ştiinţifice în acest sens. A existat şi există o tendinţă de a minimaliza rolul infracţiunilor cu caracter sexual la modelarea criminalităţii penitenciare pe de o parte, iar pe de altă parte, criminalitatea penitenciară însăşi a fost abordată mult prea general, fiind pus accentul pe structură, cauze, factori, etc. şi mai puţin pe un anumit gen de infracţiuni specifice mediului de detenţie. Totuşi, A. Mariţ şi I.C Zeca recomandă ca „cunoaşterea criminalităţii în instituţiile penitenciare să cuprindă şi cunoaşterea structurii ei prin prisma categoriilor de crime” [1, p. 63].

În acelaşi timp, organele de drept nu au pus accentul în mod deosebit pe descoperirea infracţiunilor cu caracter sexual care au loc în mediul de detenţie. Este o problemă în primul rând de atitudine şi de asimilare inconştientă a unor norme şi principii care ţin de subcultură la nivelul întregii societăţi. Spre exemplu, ideea ca agresorii sexuali să fie umiliţi şi abuzaţi sexual în puşcărie este oarecum agreată de societate şi este cunoscută oamenilor din afara penitenciarului ca o practică mai veche. În acelaşi timp, organele de drept tind să descopere acele infracţiuni săvârşite de persoanele aflate în detenţie care au repercusiuni negative

în exterior, asupra civililor, sau perturbă ordinea şi siguranţa penitenciarului nemijlocit. Infracţiunile cu caracter sexual, hărţuirea sexuală inclusiv, în mediul de detenţie presupune victimizarea unor persoane care la rândul lor au fost agresori, şi apare evident, această atitudine subiectivă din partea organelor de drept, inclusiv a personalului penitenciar că „ceea ce se întâmplă nu este totalmente greşit şi vine ca o suprasancţiune la un comportament ilicit”. Spre exemplu, într-un raport privind activitatea sistemului administraţiei naţionale a penitenciarelor pe anul 2020, apare indicat faptul că pe acest interval de timp, au fost înregistrate 215 fapte ilicite, iar dintre acestea, 3 s-au soldat cu dosare contravenţionale şi 125 cu dosare penale, în timp ce restul sunt cazuri aflate în gestiunea altor instanţe. Cele mai multe infracţiuni, 92 la număr, ţin de circulaţia ilegală a substanţelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor pe teritoriul instituţiilor penitenciare şi transmiterea ilegală a unor obiecte interzise persoanelor deţinute în penitenciare (art.217-217/5; 322 CP), în timp ce numărul infracţiunilor cu caracter sexual se limitează la 1, iar aceasta nu se referă la acţiunea de hărţuire în sensul art. 173 CP RM [2, p.12]. Într-un raport similar pentru anul 2019, din numărul total de 453 de fapte ilicite, doar 378 s-au soldat cu dosare penale, dintre care doar un caz constituie infracţiune violentă cu caracter sexual [3, p.29].

Ponderea majoritară a infracţiunilor legate de transmiterea obiectelor interzise şi circulaţia ilegală a substanţelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor pe teritoriul instituţiilor penitenciare nu poate fi contestată, în practică probabil aşa şi este, deoarece în penitenciar există un interes deosebit pentru consum, pe de altă parte, infracţiuni cu caracter sexual, şi mai ales hărţuiri sexuale, în mediul carceral, trebuie să admitem că în practică se petrec mult mai multe. Pe lângă interesul precar al organelor de drept trebuie să mai fie, cel puţin o cauză decisivă care determină ca acestea să nu fie descoperite şi pedepsite. Această cauză, presupunem că se referă la normele de subcultură în virtutea cărora, persoanele aflate în detenţie care colaborează cu organele de drept, mai ales cele care denunţă crima sau divulgă secretele deţinuţilor, sunt reprimaţi ori priviţi de alţi deţinuţi într-o perspectivă complet depreciativă, altfel spus, „legea criminală (penitenciară) prevede relaţii de neiertat pentru turnători” [4, p.147].

Efectul represiv al normelor de subcultură, implică mai multe consecinţe care se reflectă nemijlocit asupra gradului relativ mic de descoperire şi pedepsire a infracţiunilor sexuale, în particular a hărţuirii sexuale în mediul carceral: în primul rând diminuarea încrederii unor categorii de condamnaţi în autorităţile statului urmată de o rată scăzută a denunţurilor; dificultăţi în obţinerea de către reprezentanţii organelor de drept a unor informaţii operative cu privire la infracţiuni; un efect psihologic de inhibare şi tăinuire a psihotraumei de către

condamnaţii abuzaţi, care ei înşişi consideră ruşinos ceea ce li se întâmplă; etc. Rezultă că normele de subcultură nu doar fovorizează fenomenul hărţuirii sexuale în penitenciar dar creează concomitent, premisele necesare pentru ca astfel de acte să nu devină vizibile pentru organele de drept şi/sau să fie ignorate de către acestea. Faptul că „un anumit număr de infracţiuni, din motive obiective sau subiective, nu sunt reflectate în statisticile oficiale, constituind o cifră neagră a criminalităţii” este o opinie împărtăşită de mai mulţi criminologi.Totodată, unii criminologi consideră că pe lângă nivelul redus de raportare a abuzurilor de către victime şi aderenţa inconştientă a personalului penitenciar la unele norme de subcultură, drept cauză o mai poate constitui sistemul perimat de reguli conform căruia „cu cât mai multe infracţiuni sunt înregistrate, cu atât mai scăzut este nivelul de apreciere a muncii, toate acestea având ca efect reflectarea statistică denaturată a fenomenului criminalităţii în mediul penitenciar” [5, p.449], acest fapt fiind aplicabil inclusiv infracţiunilor cu caracter sexual, şi în particular hărţuirea sexuală.

Hărţuirea sexuală în penitenciarele Republici Moldova, constituie aşadar, o realitate bine conştientizată de către organele de drept, dar în mod evident neprioritizată, cumva „lăsată de o parte”, în sensul unei mentalităţi care îmbracă forma conceptului „nu ne interesează, nu vrem să ştim”. Pe de o parte acest aspect reflectă o atitudine precară a reprezentanţilor organelor de drept faţă de cinstea şi demnitatea persoanei la modul general, pe de altă parte, o incapacitate a acestora de a evalua propria muncă în baza unor indicatori obiectivi şi de a identifica în profesia lor anumite legături cauză-efect: spre exemplu, majoritatea ar vedea prin hărţuirea sexuală a deţinuţilor o victimizare a unor persoane care „îşi merită soarta”, deoarece au comis cândva delicte grave împotriva civililor, şi acest fapt în mod evident nu-i deranjează, dar nu sunt capabili de a înţelege că atât hărţuitorul cât şi victima, prin actul infracţional, acumulează o anumită experienţă care le va modela pe viitor sexualitatea, şi cel mai probabil va avea ca efect formarea unei sexualităţi deviante sau chiar infracţionale şi nemijlocit, în perioada post-detenţie, ar crea premisele necesare pentru victimizarea prin hărţuire sexuală şi nu doar, a unor categorii vulnerabile: femei, minori, bătrâni, invalizi, etc. În acest mod, penitenciarul ca instituţie de corijare şi executare a pedepsei penale privative de libertate, nu va realiza una din funcţiile cele mai importante care îi revine, şi anume prevenţia recidivei, ori, actul de hărţuire sexuală în mediul penitenciar care parvine din partea unor deţinuţi, asta şi constituie de fapt: o variantă foarte periculoasă de recidivă infracţională care trebuie combătută, nicidecum lăsată să zacă în ceea ce numim cifra neagră a criminalităţii.

Printre consecinţele existenţei unei cifre negre a criminalităţii, în cazul de faţă a criminalităţii penitenciare, Gh. Gladchi enumeră şi faptul că „are loc împiedicarea relevării tuturor circumstanţelor care favorizează comiterea infracţiunilor şi limitarea posibilităţilor de a realiza prognoze legate de criminalitate, respectiv de a realiza măsuri eficiente de prevenire şi combatere” [6, p.158]. Nicăieri nu scrie că faţă de criminalitatea penitenciară trebuie să existe o atitudine mai relaxată, cu atât mai mult faţă de fenomenul hărţuirii sexuale în mediul carceral. Este doar o aparenţă că aceasta se răsfrânge negativ numai asupra condamnaţilor victimizaţi în virtutea unui efect represiv al normelor de subcultură. Aceştia din urmă, revin în comunitate, în familii, şi din păcate, revin cu experienţă şi energie criminală proaspătă şi cu traumă psihologică care poate favoriza un comportament sexual deviant, sau cu mult mai deviant decât cel manifestat până la detenţie. Chiar dacă psiho-trauma nu va avea acest efect asupra comportamentului sexual al condamnatului eliberat din detenţie, suferinţa psihologică a acestuia, în timpul şi după detenţie nu poate fi justificată nici chiar prin natura infracţiunii pentru care a fost condamnat.

Până în acest punct, am abordat problema motivului pentru care hărţuirea sexuală a condamnaţilor dar şi a arestanţilor ca atare [7, p.23], nu este reflectată în statisticile oficiale privind criminalitatea penitenciară. Din cele expuse putem formula 2 concluzii importante: 1) hărţuirea sexuală în mediul de detenţie este o latură a criminalităţii care prezintă anumite particularităţi: a) sociale, printre care faptul că victimele „se aleg” în urma unei stratificări sociale a deţinuţilor ce derivă dintr-un efect represiv al normelor de subcultură; b) juridice, printre care faptul că hărţuirea sexuală în varianta prevăzută de Codul Penal al Republicii Moldova poate fi greu demonstrată în general, iar aceste două trăsături determină ca membrii administraţiei penitenciare să nu poată lua act de cunoaştere sau să nu poată demonstra săvârşirea acestei infracţiuni; 2) tot membrii administraţiei penitenciare sunt cei care favorizează în majoritatea cazurilor tăinuirea acestor infracţiuni: a) fie prin delăsare, fiind conştienţi că oricum nu vor putea demonstra nimic iar victima va fi constrânsă să retragă plângerea de către cei care impun normele de subcultură criminală; b) prin atitudinea inconştient-pozitivă faţă de acest aspect al normelor de subcultură (abuzul faţă de pedofili şi violatori); c) prin dorinţa de a tăinui infracţiunile ca să nu le fie ştirbit prestigiul profesional (concepţia veche conform căreia criminalitatea penitenciară este un rod al ineficienţei în muncă a ofiţerilor de justiţie); d) prin tăinuirea culpabilă aferentă faptelor coruptibile (se solicită bani pentru a favoriza neînfăptuirea justiţiei penale).

Efectul represiv al normelor de subcultură nu se reflectă doar asupra

nivelului slab de justiţiere a infracţiunilor sexuale. Însăşi contextul şi circumstanţele acestor infracţiuni în mediul carceral, este favorizat de normele subculturale cu efect nociv asupra moralităţii condamnaţilor, norme care cultivă şi promovează depravarea sexuală, dar într-un asemenea mod încât să justifice şi să demonstreze contrariul, prin recurgerea la o argumentare falsă. Stratificarea socială a deţinuţilor în mod obiectiv nu poate fi argumentată, de îndată ce realitatea juridică curentă nu tolerează discriminarea şi segregarea socială, cu atât mai mult, nu pot fi argumentate şi justificate acţiunile ce prejudiciază libertatea şi inviolabilitatea sexuală a persoanei, deoarece astfel de fapte sunt incriminate iar normele de drept penal se aplică în baza unor principii fundamentale precum legalitatea, umanismul, democratismul, etc.

Necăutând la existenţa unui cadru legal care dezaprobă şi sancţionează orice acţiune capabilă să prejudicieze libertatea şi inviolabilitatea sexuală a persoanelor, inclusiv a celor arestate şi condamnate, în mediul carceral normele de subcultură criminală creează o sumă de premise favorabile pentru infracţiunile cu caracter sexual, mai ales, a hărţuirii sexuale, dar şi a altor forme de non-sexuale de hărţuire, realizate prin metode şi procedee ce la fel constituie obiectul unor incriminări (ex. şantajul). După cum deja am mai spus, o premisă o constituie stratificarea socială a condamnaţilor, care presupune existenţa unor pături sociale dominante cât şi dominate, dar şi a unor caste intermediare. Casta dominantă este denumită în limbajul subcultural „blatnâie”, iar casta dominată „abijnâi” (umiliţi). Cea din urmă, reprezintă o castă a condamnaţilor vulnerabili oricăror forme de victimizări: maltratare, violenţă fizică, violenţă economică, violenţă psihică, sexuală, etc.

Violenţa economică asupra castei dominate (inferioare) se aplică diferit faţă de violenţa economică manifestată de liderii criminali în raport cu reprezentanţii altor caste. Umiliţii nu sunt impuşi, de regulă, să participe la ceea ce se numeşte în limbajul subcultural „abşeac” (bugetul comun), însă, asupra lor pot fi exercitate presiuni psihologice cu scopul de a estorca bani, fiind ameninţaţi cu abuzul sexual. Acest fenomen poate fi asociat cu „perceperea unei taxe de protecţie”. Această taxă poate fi însuşită nu doar de reprezentanţii castelor superioare dar şi de unii colegi de celulă, din aceiaşi categorie, dar care deţin atributul puterii, fiind cei care stabilesc regulile de cameră.

Există condamnaţi care deşi nu fac parte din casta umiliţilor, sunt şantajaţi de către alţi deţinuţi cu divulgarea unor secrete personale legate de trecutul lor sexual (ex.: întreţinerea cu bună ştiinţă a unor raporturi sexuale cu femei depravate, sau în genere a unor raporturi homosexuale, etc.). Divulgarea acestor secrete poate determina diminuarea definitivă a statutului social. Acest

comportament tot este o formă de hărţuire şi are cu siguranţă puternice conotaţii sexuale, chiar dacă ţine de o altă incriminare decât cea prevăzută la art. 173 CP RM, deoarece scopul nu este satisfacerea poftei sexuale prin raporturi sexuale nemijlocit sau alte acţiuni cu caracter sexual, ci unul economic. Totuşi, vizavi de această situaţie, există şi unele aspecte protective. Tot în virtutea normelor de subcultură, diminuarea statutului unui condamnat în bază de zvonuri, atrage diminuarea statutului celui care invocă astfel de zvonuri, în momentul când se dovedesc a fi false. Deţinuţii care au fost transformaţi în umiliţi pe baza zvonurilor false, sau în limbaj subcultural „po bezpridelu”, nu pot fi reabilitaţi dar pot obţine satisfacţia morală prin diminuarea statutului social la acelaşi nivel a celor care au favorizat răspândirea de zvonuri false. Prin urmare, această formă de şantaj, prin ameninţarea cu divulgarea unor secrete, necesită un „probatoriu” foarte puternic, altfel, atrage după sine consecinţe grave pentru „hărţuitor”. Încă un aspect protectiv îl constituie imperativitatea cunoaşterii tuturor aspectelor: un condamnat acuzat că s-a atins de o femeie „murdară”(depravată), nu poate fi diminuat în statut dacă demonstrează că nu a cunoscut şi nici nu a avut cum să cunoască despre acest fapt, iar în limbaj subcultural norma sună în felul următor: „po neznaiche, ne canaet”. Observăm diferenţa dintre normele subculturii criminale şi normele de drept: în ordinea juridică este prevăzut că „necunoaşterea legii nu exonerează de răspundere” [8, art.26, alin.(2)], în timp ce normele subculturii, se abat semnificativ de la cultura de bază, justificând comportamentul antisocial.

Situaţiile tipice de hărţuire în mediul penitenciar invocate mai sus, deşi pornesc de la motive şi pretexte sexuale care se leagă într-un anumit mod de normele subculturii criminale, nu se referă la situaţii de hărţuire sexuală în sensul articolului 173 CP RM, altfel spus, la cazuri concrete de hărţuire sexuală. Exemplele invocate se referă la hărţuiri non-sexuale săvârşite în baza unui scop economic, dar care valorifică procedee de şantaj psihologic şi sexual. Normele de subcultură favorizează şi chiar recomandă aceste forme de şantaj, şi nu doar în raport cu deţinuţii, dar şi cu persoanele din afara mediului carceral, aceasta constituind un sistem clasic de escrocherii ale elitei criminale prin care ultima îşi lărgeşte bugetul comun (obşeacul).

În ce priveşte infracţiunea nemijlocită de hărţuire sexuală, cu toate modalităţile ei faptice, aşa cum este prevăzută la articolul 173 CP RM, aceasta nu este nici pe departe ceva impropriu mediului de detenţie, dimpotrivă, astfel de infracţiuni au loc cu siguranţă, iar făptuitorii la fel se folosesc de paravanul subculturii pentru a le justifica şi/sau tăinui de organele de drept. Categoria cea mai vulnerabilă de victime o constituie homosexualii, mai ales cei care îşi declară

orientarea lor sexuală în mediul de detenție. Aceştia din start sunt diminuaţi în statutul lor social în virtutea normelor subculturale.

Pedofilii şi violatorii care şi-au omorât cu cruzime victima sunt alte categorii vulnerabile, dar numai cei care au fost diminuaţi în statut, iar în legătură cu acest fapt, trebuie să facem o remarcă foarte importantă: subcultura criminală în penitenciarele Republicii Moldova a ajuns la rândul ei un sistem extrem de şubred şi corupt, deoarece actualmente, pedofilii şi violatorii care demonstrează că au resurse financiare şi pot să aducă contribuţii semnificative la bugetul comun, li se „fabrică” anumite justificări şi acced în clasa de mijloc sau chiar în casta dominantă, iar unii din ei se pot manifesta chiar şi ca lideri importanţi ce au putere de decizie asupra altor deţinuţi. Fabricarea justificărilor de regulă se referă la manifestarea unor atitudini de frondă, spre exemplu: a) organul de urmărire penală a înscenat totul deoarece are ciudă pentru anumite infracţiuni onorabile (ex. furtul) mai vechi, pentru care nu l-au putut prinde şi condamna pe un anumit deţinut; b) organul de urmărire penală ascunde pe adevăratul făptuitor, incriminându-l fără motiv; c) victima sau un reprezentant legal al acesteia este cea care a înscenat infracţiunea sau a făcut un denunţ fals pretinzând anterior sume de bani de la acesta; etc. Dacă în anii ei de glorie, subcultura criminală era infiltrată inclusiv în mediul extra carceral şi perceptele ei privind discriminarea şi molestarea homosexualilor, violatorilor, pedofililor şi a altor categorii erau respectate cu stricteţe, astăzi, fenomenul corupţiei a pătruns şi în mediul interlopilor, care modelează subcultura şi normele ei de la o zi la alta, după bunul plac, cu scopul de a-şi satisface interesele economice.

O altă categorie vulnerabilă extrem de importantă atunci când ne referim la infracţiunea de hărţuire sexuală o constituie condamnaţii umiliţi fără reţea stabilă de suport social din partea persoanelor de la libertate (familie, rude, prieteni), altfel spus, condamnaţii săraci. Aceştia nu dispun de suficiente mijloace de trai, iar restul condamnaţilor, mai ales cei necăsătoriţi şi depravaţi, care nu beneficiază de întrevederi de lungă durată cu persoane de sex opus, sondează posibilitatea de a-i transforma în prestatori de servicii sexuale, recurgând mai întâi la hărţuirea prin constrângere şi şantaj, spre exemplu, le oferă un pachet cu ceai sau ţigări iar ulterior îi obligă se presteze astfel de servicii. Trebuie de menţionat că practicile homosexuale nu atrag diminuarea în statut a partenerilor activi (care penetrează), ci doar a celor pasivi (care sunt penetraţi).

O ultimă categorie vulnerabilă în mediul carceral o constituie condamnaţii cu tulburări psihice. De regulă persoanele cu tulburări din spectrul obsesiv-compulsiv nu devin victime, deoarece au un nivel sporit de agresivitate şi nu pot fi abordate sexual, având un mecanism de autoapărare foarte bun atunci când ne

referim la infracţiuni de hărţuire. Sunt victimizate persoanele cu retard mental, care au o conştiinţă de sine mai slabă şi nu fundamentează pe deplin raţional comportamentul propriu sau le este diminuată semnificativ capacitatea de decizie.

Având în vedere specificul criminalităţii penitenciare descris anterior, ansamblul de factori şi circumstanţe care favorizează infracţiunile în mediul de detenţie, în particular infracţiunile cu nivel scăzut de deferire justiţiei, aşa cum este hărţuirea sexuală cât şi alte infracţiuni cu caracter sexual, intervin cu anumite recomandări. Cu siguranţă trebuiesc identificate şi întreprinse careva măsuri de prevenţie şi combatere. Nu doar programele educative şi de intervenţie psihologică axate pe schimbare comportamentală a agresorilor se pot dovedi eficiente în acest caz. V. Bujor consideră că „prezintă interes criminologic şi cunoaşterea particularităţilor personalităţii condamnaţilor care devin victime în mediul de detenţie, caracteristicile victimităţii acestora, mecanismele victimizării, în scopul minimalizării riscurilor” [9, p. 28]. Anumite intervenţii educative, psihologice, legate de asistenţa socială şi juridică a victimelor şi potenţialelor victime pot garanta o bună profilaxie a victimizării cât şi diminua semnificativ riscul de recidivă victimală în mediul de detenţie. În acest sens, instituţiile penitenciare trebuie să îşi revizuie categoriile de condamnaţi aflaţi la evidenţă în grupa de risc. Agresorii sunt luaţi la evidenţă în categoria periculoşi, auto agresorii în categoriile suicid/automutilare, consumatorii în categoriile predispuşi consumului de alcool/drog [10, p. 29]. Din păcate Regulamentul cu privire la grupa de risc nu prevede o categorie a deţinuţilor vulnerabili în care să poată fi incluşi categoriile menţionate anterior (pedofili, homosexuali, persoanele cu tulburări psihice, etc.), ori, acest fapt este extrem de necesar, de îndată ce conform regulamentelor, deţinuţii luaţi la evidenţă în grupa de risc beneficiază de monitorizare şi intervenţii suplimentare în scopul diminuării/înlăturării unor riscuri, formării unor abilităţi prosociale, etc. Pe lângă modificarea regulamentului cu privire la grupa de risc, în care să fie inclusă şi categoria persoanelor vulnerabile, instituţiile penitenciare trebuie să dezvolte noi programe de terapie psihosocială care să îi vizeze ca beneficiari nu doar pe agresori dar şi pe victimele infracţiunilor de violenţă şi a infracţiunilor cu caracter sexual.

Într-un final, reiterăm ideea că fenomenul hărţuirii sexuale în mediul de detenţie este un efect negativ al unor procese subculturale care se prezintă ca o formă periculoasă de recidivă criminală, iar împreună cu alte infracţiuni specifice mediului penitenciar, contribuie la formarea criminalităţii penitenciare, o arie a criminalităţii care tinde să ia amploare şi solicită în acest sens: a) vigilenţă,

promptitudine şi corectitudine din partea organelor de drept; b) mai multă iniţiativă ştiinţifică în sensul elaborării de soluţii şi prognoze; c) un control mai strict al statului asupra procesului execuţional-penal, cu toate elementele lui esenţiale: asigurarea respectării regimului de detenţie, implementarea programelor de terapie psihosocială care să faciliteze corijarea comportamentului agresional, etc; şi, în cele din urmă, d) identificarea unor metode optime de prevenţie şi protecţie victimologică a deţinuţilor cu grad înalt de vulnerabilitate victimală.

Referinţe:

1. ZECA, I., MARIȚ, A. Tipuri de criminalitate penitenciară. În: Analele ASEM, 2012, X, p. 62-68.
2. Raport privind activitatea sistemului administraţiei penitenciare pentru anul 2020, [Accesat: 20.11.2021] Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1zuBbV3TEARTkZPHBs U9zVgE2aTlrk3er/view
3. Raport privind activitatea sistemului administraţiei penitenciare pentru anul 2019, [Accesat: 20.11.2021] Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1VwhMq9G4iILqyrX cYLQHyKBa0YLKxZZO/view
4. RUSU, O. Generalităţi privind evoluţia şi conţinutul subculturii criminale. În Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM, Ştiinţe socioumanistice, 2007, p. 147-150.
5. FAIGHER, A., CERNOMOREȚ, S. Unele reflecţii privind criminalitatea penitenciară în Republica Moldova. În materialele Conferinţei Ştiinţifice Naţionale cu Participare Internaţională „Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” (Bălţi, Moldova, 26-27 iunie, 2020). Ed. a 4-a, Bălţi: 2020. p. 445-450.
6. GLADCHI, GH. Criminologie generală. Chişinău: Museum, 2001. 311 p.
7. CARP, S. Prevenirea criminalităţii penitenciare. Chişinău: [s. n.], 2004. 246 p.
8. Constituţia Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
9. BUJOR, V. Criminologia penitenciară ca teorie sectorială a criminologiei. În materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale „Psihologia în mileniul III-provocări şi soluţii” (Bălţi, Moldova, 25-26 octombrie 2019). Vol. I. Bălţi, 2020. p. 25-28.
10. Raport privind activitatea sistemului administraţiei penitenciare pentru anul 2018. [Accesat: 20.11.2021] Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1cgzU_st3dOcL1ZlvDX FlTNQ0iBx0qj5H/view